

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

STATE AND PROSPECTS OF CRYPTOCURRENCY DEVELOPMENT IN UKRAINE

У статті розглянуто поняття «криптовалюта», виокремлено основні особливості криптовалюти як одного з виду віртуальних грошей та її вплив на економічну систему. Виокремлено деякі особливості криптовалют, обумовлених як особливостями їх використання, так і їхніми цільовими функціями. Наведено переваги та недоліки криптовалюти. Окреслено ряд проблем, пов'язаних з емісією цифрових валют центральних банків, а також її потенційні ризики і вигоди. Розглянуто питання легалізації криптовалюти в Україні. Визначено основні вимоги використання криптовалюти при її легалізації. Приділено увагу українському законопроектові щодо порядку узаконення криптовалюти, реалізацію якого планувалося провести в два етапи. Наведено бачення щодо подальших тенденцій застосування криптовалюти у повсякденному житті та бізнес-середовищі.

Ключові слова: криптовалюта, Bitcoin, електронні гроші, цифрові валюти, віртуальні валюти, ринок грошей, ринок криптовалют.

В статье рассмотрено понятие «криптовалюта», выделены основные особенности криптовалюты как одного из вида виртуальных денег и ее влияние на экономическую систему. Выделены некоторые особенности криптовалют, обусловленных как особенностями их использования, так и их целевыми функциями. Приведены преимущества и недостатки криптовалюты. Очерчен ряд проблем, связанных с эмиссией цифровых валют центральными банками, а также ее потенциальные риски и выгоды. Рассмотрен вопрос легализации криптовалюты в Украине. Определены основные требования использования криптовалюты при ее легализации. Уделено внимание украинскому законопроекту, касающемуся порядка легализации криптовалюты, реализацию которого планировалось провести в два этапа. Приведено видение дальнейших тенденций применения криптовалюты в повседневной жизни и бизнес-среде.

Ключевые слова: криптовалюта, Bitcoin, электронные деньги, цифровые валюты, виртуальные валюты, рынок денег, рынок криптовалют.

УДК 336.744:004.738.5

<https://doi.org/10.32843/bses.59-45>

Суздальова О.С.

к.н.держ.упр.,

доцент кафедри фінансів та обліку
Донецький державний університет
управління

Suzdalieva Olena

Donetsk State University of Management

The article considers the concept of «cryptocurrency», highlights the main features of cryptocurrency as a type of virtual money and its impact on the economic system. It is noted that cryptocurrencies differ both in the features of using cryptographic algorithms, consensus mechanisms, issuance and the degree decentralization, and in their target functions, for example, cryptocurrency can act as a means of payment, a payment system, a technical unit of account within a block-chain platform for decentralized applications or a tool for raising capital. It should be noted that many cryptocurrencies are also perceived as a potential investment tool. The advantages and disadvantages of cryptocurrencies are given in the article. A number of problems related to the issue of digital currencies of central banks are identified in this paper, namely, the decline in the role of the traditional banking system in the future, changes in the functioning of monetary transmission channels, the impact on deposit demand, loan supply and the structure of financial markets. The issue of cryptocurrency legalization in Ukraine is considered. The main requirements for using cryptocurrency in its legalization are defined. Attention is paid to the Ukrainian draft law on the procedure for legalizing cryptocurrencies, the implementation of which was planned to be carried out in two stages: during the first stage the legal status of cryptocurrencies and business entities, whose activities are related to exchange, was to be approved, and the second stage provided for the determination of virtual currency custodians. Worthy of attention in the law is the proposal to tax only operations involving the exchange of virtual assets for currency values, that is, ordinary money. The vision is given that with the further development of the economy, digital technologies, the presence of powerful protection, legislative regulation, and the development of the infrastructure for the functioning of this type of money, cryptocurrencies will occupy more and more space in the economic arena.

Key words: cryptocurrency, Bitcoin, electronic money, digital currencies, virtual currencies, money market, cryptocurrency market.

Постановка проблеми. Питання майбутнього цифрових валют є предметом активних дискусій як у бізнес середовищі, так і в наукових колах. Від виникнення першої криптовалюти Bitcoin, яке відбулося в 2009 році, пройшло 10 років, і за цей час ми мали змогу спостерігати за формуванням цілковито нової парадигми під назвою криптоекономіка. Ця парадигма за ці 10 років вже встигла пережити етап становлення, спекулятивного зростання і спаду популярності наприкінці 2017 року. А вже в 2017 ірраціональний ажіотаж захопив ринок Bitcoin, в наслідок чого його ціна протягом року злетіла на 1 800%, лише щоб втратити 70% вартості у 2018. Тим не менш, ця сфера залишається популярним майданчиком для інвестицій банками, фінансовими компаніями і урядами великих коштів. Дані сайту Coinmarketcap [1] говорять про те, що сьогодні існує 2391 криптовалют, у 871 з яких капіталізація складає більше \$1 млн. Всі ці валюти були розроблені для різноманітних задач:

створення більш зручного платіжного засобу і витіснення фіатних грошей; формування нової платіжної системи, яка б спростила транскордонні платежі; бути умовними розрахунковими одиницями в межах блокчейн-платформ, засобами залучення коштів за допомогою процедури ICO, фінансовою пірамідою або шахрайською схемою. Відносно криптовалют більша частина дискусій в науковому середовищі ведеться про Bitcoin, хоча варто зауважити, що на сьогодні популярність інших криптовалют теж значно зростає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку криптовалют, не дивлячись на те, що воно виникли ще наприкінці ХХ століття, досі є не вирішеним та актуальним для багатьох вчених. Галушка Є.О., Пакон О.Д., Гусєва І.І., Петрова Т.О., Марченко Н.А. [2; 3; 4] в своїх дослідженнях розглядають джерела виникнення, перспективи розвитку та сучасну ситуацію, в якій функціонують криптовалюти на світових та укра-

їнському ринках, Архірейська Н. В. і Плита А. І. [5; 6] намагаються проаналізувати легальний аспект впровадження цієї валюти та можливість її державного регулювання. Невмержицький Є. [7] висловлює думку, що криптовалюту можна використовувати лише для розрахунків. І хоча багато науковців спрямовують свої дослідження в сферу державного регулювання операцій, що здійснюються за допомогою криптовалюти, це питання потребує подальших досліджень, адже дотепер не існує загальноприйнятого рішення щодо механізму легалізації криптовалюти.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у аналізі сучасного стану використання криптовалюти в Україні, визначенні її переваг та недоліків, а також характеристик перспектив її подальшого використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виникнення криптовалюти було спричинене необхідністю створення швидкого способу проведення анонімних платежів, які б мали високий рівень захищеності. Починаючи з 1990 р. забезпечувати таку конфіденційність мала криптографія. Після того, як з'явилась криптовалюта, проблема анонімності була вирішена. Нагадаємо, що в світі існує більше двох тисяч криптовалют і їх кількість зростає надалі. Збільшення кількості криптовалюти пов'язане з тим, що у неї є здатність конкурувати та бути альтернативою фіатним грошам. При всій своїй новизні, використання криптовалюти, як і звичайних грошей, має свої переваги і недоліки. Дзуліт З.П., Передало Х.С. та ін. в своїй праці узагальнили праці науковців та практиків, виокремили основні з них і систематизували у таблиці 1 [8].

Сучасні криптовалюти відрізняються одна від одної як особливостями використання криптографічних алгоритмів, механізмів консенсусу, емісії та ступенем децентралізації, так і своїми цільовими функціями, наприклад, криптовалюта може виступати засобом платежу, платіжною системою, технічно-розрахунковою одиницею в рамках блокчейн-платформи для децентралізованих додатків або інструментом залучення капіталу. Необхідно зауважити, що багато криптовалют сприймаються

ще й як потенційний інвестиційний інструмент. Розвиток ринку криптовалют простимулював центральні банки різних країн почати розробки власних аналогів-цифрових валют центральних банків (ЦВЦБ). Отже, можна говорити про існування не тільки приватних криптовалют (емітентами яких є приватні особи), а й державних (центрального банків) [9].

Необхідно окреслити ряд проблем, пов'язаних з емісією ЦВЦБ, а також її потенційні ризики і вигоди. Перша важлива проблема полягає в зниженні ролі традиційної банківської системи в майбутньому, що включає в себе центральний банк і комерційні банки, в економіці. Це питання тісно пов'язане з конкуренцією між центральними і комерційними банками. Друга суттєва проблема, яка може виникнути, стосується зміни функціонування каналів грошово-кредитної трансмісії внаслідок емісії ЦВЦБ. Третя проблема виростає з того, яким чином цифрові валюти впливають на попит на депозити, пропозицію кредиту і структуру фінансових ринків. Можна очікувати, що в разі кризової ситуації частина економічних агентів віддадуть перевагу переведенню своїх коштів з комерційних банків в ЦВЦБ в центральному банку, оскільки останні є менш ризиковими. Така ситуація очікувано призведе до нестабільності залишків на депозитних рахунках у комерційних банках, що може призвести до перекосів на стороні банківських пасивів, банкрутств банків і системної кризи. При цьому перераховані вище проблеми тісно взаємопов'язані між собою[9]. Крім змістовних проблем, пов'язаних з емісією ЦВЦБ, існують прогалини в сфері законодавчого регулювання.

В дослідженнях, присвячених питанням емісії ЦВЦБ, говориться про те, що ЦВЦБ буде обмінюватися на готівкові гроші і резерви за фіксованим курсом, розрахованим за внутрішньою вартістю, на відміну від криптовалют, емітованих приватним чином, курс яких є волатильним. Даний факт може сприяти підвищенню довіри до цифрової валюти з боку економічних агентів і не створить додаткові складнощі для Центрального банку (ЦБ). Крім того, даний крок не вплине на стійкість грошово-кре-

Таблиця 1

Переваги і недоліки використання криптовалюти

Переваги	Недоліки
Відкритий код криптовалюти	Відсутність гарантій збереження електронних гаманців
Безмежні можливості транзакцій	Небезпека втрати ключа до криптовалюти
Відсутність інфляції	Волатильність курсу криптовалюти
Анонімність користування	Залежність курсу від попиту
децентралізація	Можливі негативні дії з боку національних регуляторів
Відсутність комісії	Втручання хакерів
Рівні умови використання між користувачами	Проблематичність повернення в разі помилкового переводу валюти
Незалежність від економіки держав	Недовіра користувачів
Захищеність даних від зовнішніх загроз	

дитної політики, так як ЦБ сам може регулювати кількість готівки і цифрових грошей в обігу [9]. Емітуючи ЦВЦБ, центральні банки знижують потребу агентів в будь-яких інших видах грошей: від готівки до приватних цифрових. Якщо ЦВЦБ будуть запущені, то вони зможуть витіснити з ринку приватні криптовалюти, оскільки останні будуть відносно дорогими для використання і недостатньо безпечними. Проте, одним із факторів, що може пояснити потребу в приватних криптовалютах є їхня анонімність при проведенні платежів. Цей аргумент можна спростувати, оскільки ЦВЦБ можуть забезпечувати високий рівень анонімності з можливим доступом до інформації про власника рахунку тільки на вимогу регуляторів або правоохоронних органів. Зауважимо, що системи розподіленого реєстру не можна назвати анонімними, тому що історія транзакцій завжди залишається в загальній базі, тобто, користувачі залишають свій «слід» в ній. Також влада більшості країн запроваджує законодавчі норми, які перешкоджатимуть появі повністю анонімних платіжних засобів, оскільки це допомагатиме у відстеженні протизаконних дій [9].

На сьогодні в Україні відсутня єдина думка щодо правового статусу криптовалюти, хоча наша країна посідає перші місця серед світових лідерів за показником капіталу інвестованого в криптовалюту, як відсоток від ВВП.

15 листопада 2019 року було зареєстровано законопроект, метою якого є врегулювання відносин в сфері обігу криптовалюти. Всі заходи, передбачені в цьому законопроекті мають відбуватися в два етапи. Перший етап мав тривати у 2018-2019 рр. Впродовж нього мали затвердити легальне становище криптовалют та суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана з обміном. Також цей етап передбачав вивчення перспектив та аналіз проблем розвитку ринку криптовалют. На другому етапі, який мав реалізуватися у 2020-2021 рр., пропонувалось визначення зберігачів віртуальних валют. Зберігачами будуть особи, які для захисту приватної інформації від імені своїх клієнтів, надаватимуть послуги. Але нагальним залишається питання визначення легального статусу криптовалюти, адже дотепер залишається незрозумілим є вона ресурсом, майном або просто грошима. Проектом цього Закону передбачалося введення до Податкового кодексу ключових понять, пов'язаних з ринком електронних грошей, таких як віртуальні активи, токен, токен-актив, криптовалюта, емітент віртуального активу, майнінг, операції з віртуальними активами. Також проектом цього Закону пропонувалось надати визначення «віртуального активу» як криптовалюти або токен-активу. В свою чергу криптовалюта є віртуальним активом у формі токenu, функціонування якого зумовлене процесом обміну або збереження вартості. Вартою уваги в Законі є пропозиція оподаткування лише операцій

з обміну віртуальних активів на валютні цінності, тобто звичайні гроші. Законопроект не передбачає оподаткування дій, пов'язаних з обміном віртуального активу одного виду на інший. Також підприємства будуть оподатковуватися за пільговою ставкою на рівні 5% до 2024 р., надалі 18 % прибутку від операцій з продажу віртуальних активів. Оподаткування фізичних осіб відбуватиметься за незмінною ставкою на рівні 5% [10].

Цей законопроект про криптовалюту здатен сформувати передумови для початку роботи легального ринку електронних активів в Україні. Станом на сьогодні цей законопроект не прийнятий, а це означає, що криптовалюти не регулюються, і українське законодавство досить не може ідентифікувати криптовалюти як актив.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, криптовалюти, не дивлячись на їх досить новий статус, мають свої переваги і недоліки. До переваг можна віднести анонімність, демократичність, відносну надійність, незалежність від економічної ситуації у країнах, а отже і відсутність інфляції, безмежність транскордонних платежів, відкритість коду криптовалюти та ін. Проте, існують і певні сумніви щодо їхнього використання: за своєю сутністю криптовалюта є незабезпеченим платіжним засобом, що не має ВВП, який є підґрунтям традиційних валют; емісія криптовалюти, принаймні, у традиційному розумінні, є неконтрольованим процесом; транзакції відбуваються у розподіленій комп'ютерній мережі децентралізовано [8]; і головне, не дивлячись на потужний захист, біржі криптовалют залишаються уразливим до хакерських атак. Тим не менш, з подальшим розвитком економіки, цифрових технологій, наявності потужного захисту, законодавчого регулювання, розвитку інфраструктури функціонування цього виду грошей, криптовалюти будуть займати все більше місця на економічній арені. Цьому можуть посприяти інформаційна політика з популяризації криптовалют, юридичний супровід бізнесу та фізичних осіб, заходи із створення ліквідного ринку і систематизації знань технічної складової створення криптовалют.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Cryptocurrency Market Capitalizations. URL: <http://coinmarketcap.com/> (дата звернення: 15.11.2020).
2. Архирейська Н.В. Державне регулювання ринку крипто валют в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 753–757.
3. Галушка Є.О., Пакон О.Д. Сутність криптовалют та перспективи їх розвитку. *Молодий вчений*. 2017. № 4, (44). С. 634–638.
4. Деревянко Б.В. Криптовалюта як альтернатива класичній валюті (на прикладі біткойну). *Міжгалузеві зв'язки цивільного, господарського та трудового права*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної

конференції м. Кривий Ріг, 28 вересня 2017 року. Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2017. С. 60–62.

5. Гусєва І.І., Петрова Т.О. Тенденції розвитку криптовалют на ринку України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2017. Вип. 24. Ч. 1. С. 48–50.

6. Марченко Н.А. Реалії функціонування криптовалют на світовому та вітчизняному ринках. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2018/53.pdf (дата звернення: 20.11.2020).

7. Плита А.І. Криптовалюта: її правовий режим, проблеми застосування. *Українське право*, 2017. URL: http://ukrainepravo.com/legal_publications/essay-on-it-law/it_law_plyta_currency (дата звернення: 20.11.2020).

8. Віртуальні гроші в Україні: чи потрібно легалізувати криптовалюту. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/11/19/pogljad/ekonomika/virtualni-hroshi-ukrayini-chy-potribno-lehalizuvaty-kryptovalyutu> (дата звернення: 17.11.2020).

9. Двудіт З.П., Передало Х.С., Тиліпська Р.Б., Терно Р.М. Криптовалюта: стан та тенденції розвитку. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 10–14.

10. Синельникова-Мурылева Е.В., Зубарев А.В., Макеева Н.В., Шилов К.Д., Голованова Е.А. Аналіз перспектив і послідовностей розвитку ринка криптовалют. URL: <https://ssrn.com/abstract=3639230> (дата звернення: 19.11.2020)

11. До Ради внесли законопроект про криптовалюту. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/11/18/novyna/ekonomika/radu-vnesly-zakonoproekt-pro-kryptovalyutu> (дата звернення: 17.11.2020).

REFERENCES:

1. CryptoCurrency Market Capitalizations. Available at: <http://coinmarketcap.com/> (accessed 15 November 2020).

2. Arkhirejsjka N.V. (2018) Derzhavne rehuljuvanja rynku krypto valjut v Ukrajinі [State regulation of the crypto currency market in Ukraine]. *Global and national problems of the economy*, vol. 22, pp. 753–757.

3. Ghalushka Je.O., Pakon O.D. (2017) Sutnistj kryptovaljut ta perspektyvy jikh rozvytku [The essence of cryptocurrencies and prospects for their development]. *Young scientist*, vol. 4, (44), pp. 634–638.

4. Derevjanko B.V. (2017) Kryptovaljuta jak aljternatyva klasychnij valjuti (na prykladi bitkojnu) [Cryptocurrency as an alternative to the classic currency (on the example of bitcoin)]. *Proceedings of the Mizhghaluzevi zv'jazky cyviljnogho, ghospodarsjogho ta trudovogho prava: materialy Vseukrajinskoji naukovopraktyčnoji konferenciji* (Ukraine, Kryvyj Rіg, 28.09.2017). Kryvyj Rіgh: DJul MVS Ukrajinu. Pp. 60–62.

5. Ghusjeva I.I., Petrova T.O. (2017) Tendenciji rozvytku kryptovaljut na rynku Ukrajinu [Trends in the development of cryptocurrencies in the Ukrainian market]. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series «Economics and management»*, vol. 24 (1), pp. 48–50.

6. Marchenko N.A. (2018) Realiji funkcionuvannja kryptovaljuty na svitovomu ta vitchyznjanomu rynkakh [Realities of cryptocurrency functioning in the global and domestic markets]. *Efficient economy*, vol. 5. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/53.pdf (accessed 20 November 2020).

7. Plyta A.I. (2017) Kryptovaljuta: jiji pravovyj rezhym, problemy zastosuvannja [Cryptocurrency: its legal regime, application problems]. *Ukrajinsjke pravo*. Available at: http://ukrainepravo.com/legal_publications/essay-on-it-law/it_law_plyta_currency (accessed 20 November 2020).

8. Virtualni ghroshi v Ukrajinі: chy potribno lehalizuvaty kryptovaljuty (2019) [Virtual money in Ukraine: whether to legalize cryptocurrency]. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2019/11/19/pogljad/ekonomika/virtualni-hroshi-ukrayini-chy-potribno-lehalizuvaty-kryptovalyutu> (accessed 17 November 2020).

9. Dvudіt Z.P., Peredalo Kh.S., Tylіpsjka R.B., Ternо R.M. (2019) Kryptovaljuta: stan ta tendenciji rozvytku [Cryptocurrency: state and development trends]. *Economy and state*, vol. 1, pp. 10–14.

10. Sinel'nikova-Muryleva E.V., Zubarev A.V., Makeeva N.V., Shilov K.D., Golovanova E.A. (2020) Analiz perspektiv i posledstvij razvitiya rynku kryptovaljut [Analysis of the prospects and consequences of the development of the cryptocurrency market]. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3639230> (accessed 19 November 2020).

11. Do Rady vnesly zakonoproekt pro kryptovaljuty (2019) [A bill on cryptocurrency was introduced to the Parliament]. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2019/11/18/novyna/ekonomika/radu-vnesly-zakonoproekt-pro-kryptovalyutu> (accessed 17 November 2020).